

Nederlandse Kleine Mantelmeeuwen *Larus fuscus* in Italië

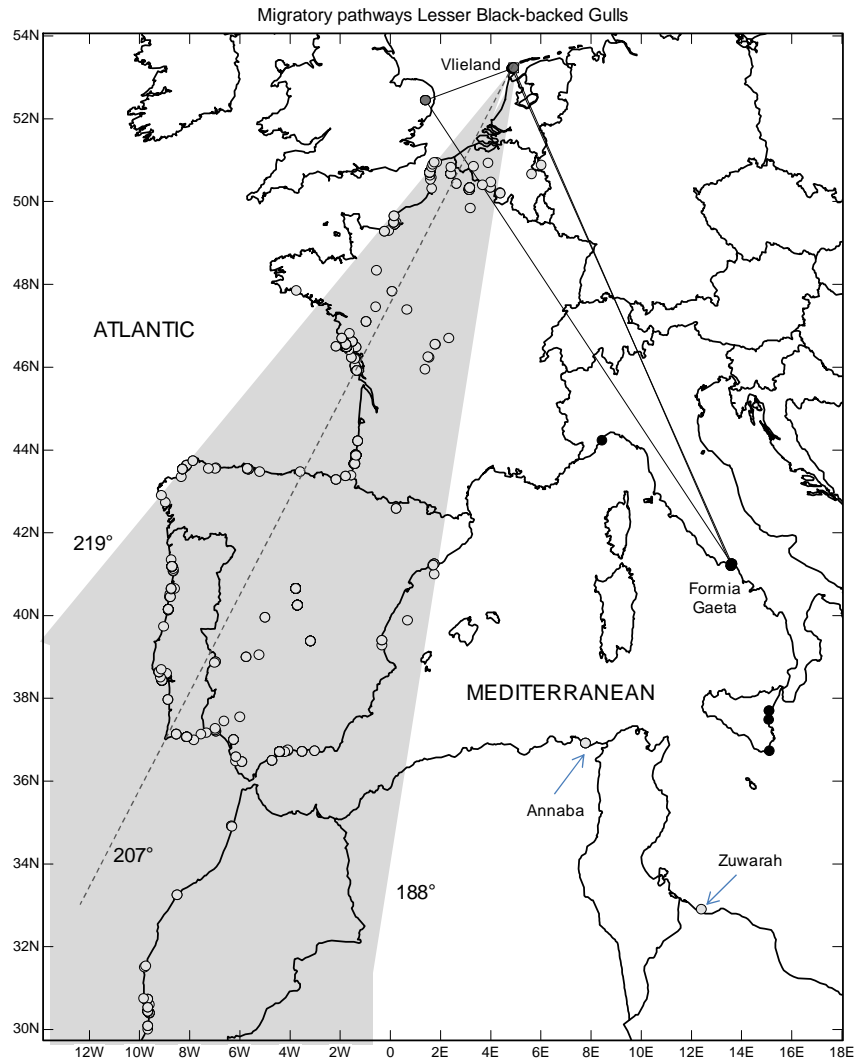
DUTCH LESSER BLACK-BACKED GULLS IN ITALY

**Kees Camphuysen, Adriano Talamelli, Roland-Jan Buijs,
Peter de Boer, Kees Oosterbeek & Arnold Gronert**

Op 1 februari 2009 werd een op Vlieland gekleurringde Kleine Mantelmeeuw (groen F.AFK) aangetroffen in Formia, Italië (41°15'N, 13°36'E). Uit enige correspondentie met de coördinator kleurringprogramma's in Italië (AT) bleek, dat er daar tot dusverre bijzonder weinig gevallen uit Nederland bekend waren. Omdat F.AFK na een verblijf op de Britse Eilanden in april en op Vlieland in mei uiteindelijk in september 2009 in Italië bleek te zijn teruggekeerd, werd besloten de beschikbare gegevens kort samen te vatten.

Groen F.AFK in Gaeta (Italië), 3 september 2009 *F.AFK in Gaeta (Italy), 3 September 2009*
(N. Cascianelli)

Figuur 1. De zone van waaruit 95% van de aflezingen van in Nederland gekleurde Kleine Mantelmeeuwen afkomstig is (mediaan 207°), de (zes) locaties van aflezingen in Italië en de route van groen F.AFK op grond van aflezingen (lijnen). *Zone of sightings of Lesser Black-backed Gulls colouring in The Netherlands in which 95% of the reports south of 51°N (median 207°), the (six) sites in Italy (black dots), and the routes according to sightings of green F.AFK (lines).*

Tabel 1. Aflezingen van in Nederland gekleurringde Kleine Mantelmeeuwen (A. Talamelli *ongepubl. gegevens*). *Sightings in Italy of Lesser Black-backed Gulls colour-ringed in The Netherlands (A. Talamelli, unpubl. data)*.

Orange	EAK6	24-Jan-99	Gaeta	41°13'N 13°36'E	Cascianelli/Pinos
White	SP2	16-Feb-00	Saline di Morghello	36°44'N 15°07'E	A. Corso
White	SP2	18-Feb-00	Foce Simeto	37°42'N 15°06'E	A. Corso
White	SP2	29-Dec-00	Foce Simeto	37°42'N 15°06'E	A. Corso
White	SP2	30-Dec-00	Foce Simeto	37°42'N 15°06'E	A. Corso
White	SP2	22-Dec-03	Foce Simeto	37°42'N 15°06'E	A. Corso
Green	NV3	27-Mar-04	Bergeggi	44°14'N 08°26'E	M. Passalacqua
Orange	EAV0	29-Dec-04	Foce Simeto	37°42'N 15°06'E	A. Corso
Orange	EAV0	07-Jan-09	Porto di Catania	37°29'N 15°05'E	K. Tabarelli
Green	F.AFK	01-Feb-09	Formia	41°15'N 13°36'E	F. Corbi
Green	F.AFK	01-Feb-09	Formia	41°15'N 13°36'E	F. Pinos
Green	F.AFK	03-Sep-09	Gaeta	41°12'N 13°34'E	N. Cascianelli

De vijf verschillende ringen van in Nederland gekleurringde Kleine Mantelmeeuwen maken 15.6% uit van alle 32 verschillende in Italië aangetroffen en buiten Italië gekleurringde Kleine Mantelmeeuwen. Met in totaal 12 aflezingen vormen 'de Nederlanders' 24.5% van alle gerapporteerde aflezingen van Kleine Mantelmeeuwen in Italië (n= 49; A. Talamelli *ongepubl. gegevens*). Het gaat om drie vogels afkomstig van de Maasvlakte (2x geringd op 4 juli 1997, 1x op 12 juli 1997), één afkomstig uit de Europoort (geringd 4 juli 1999) en tenslotte de vogel die als adult geringd werd op de Vliehors op Vlieland (1 juni 2007).

Van alle waarnemingen van gekleurringde Kleine Mantelmeeuwen die bekend zijn in de database van het NIOZ (inclusief de gegevens van het oude RIN kleurringprogramma), voor zover zuidelijk van 51°NB, werd 95% in een smalle band in zuidwestelijke richting vanuit de broedgebieden aangetroffen (mediane trekriching 207°, range 95% 188°-219°; Fig. 1). In die band valt de westelijke helft van België en Frankrijk, het gehele Iberische schiereiland en de westkust van Marokko. Gekleurringde Kleine Mantelmeeuwen van Nederlandse herkomst worden in elk geval tot in Mauretanië aangetroffen (Buijs & Muusse 2007). Italië valt ver buiten deze strook en zeker de meldingen op Sicilië en die bij Gaeta en Formia (niet van elkaar te onderscheiden op de kaart) mogen als "off limits" beschouwd worden.

Een opmerkelijke trouw aan overwinteringsgebieden is een aspect dat uit alle kleurringprogramma's nadrukkelijk naar voren komt en bij tal van individuen wordt de terugkeer in zeer specifieke plaatsen jaarlijks door waarnemers verwelkomd. Het is in dat verband

interessant om vast te stellen dat van de vijf vogels die in Italië werden aangetroffen, in elk geval drie dieren 'recidivisten' genoemd mogen worden en wit-SP2 werd niet alleen vijf maal uit Italië teruggemeld, maar ook nog eens in drie verschillende winters. Het lijkt er dus op dat deze gevallen niet zozeer 'ongelukjes' betreffen (bijvoorbeeld als gevolg van verdrifting), maar individuele afwijkingen op de regel die langere tijd in stand kunnen blijven.

Min of meer in het verlengde van deze Italiaanse meldingen ligt een in 2006 in de Kelderhuispolder op Texel geringd jong dat, via de vuilstort in Lewarde, Frankrijk (50°20'N, 3°10'O; een voor veel Kleine Mantelmeeuwen traditionele tussenstop), tot drie maal toe in Annaba, Algerije (36°55'N, 07°47'O; Fig. 1) werd waargenomen (dec 2006-jan 2007). Dit dier werd tot dusverre voor het laatst in de nazomer en herfst van 2007 langs de 'normale route' uit België bij Les Barrages de l'Eau d'Heure, Cerfontaine (50°12'N, 04°23'O; 6x) en Erpion (50°13'N, 04°22'O; 1x) teruggemeld. Ook een nestjong geringd in 2007 op Industrierrein Vlissingen-Oost werd tot twee keer toe waargenomen in Annaba (sep-okt 2007) samen met een in mei 2007 op het nest gevangen wijfje van Industrierrein Moerdijk. De meest oostelijke teruggemelde Nederlandse Kleine Mantelmeeuw tot dusverre is eveneens een vogel geringd op Moerdijk in mei 2007. Deze werd op 21 januari afgelezen bij de *salinas* (zoutpannen) van Sebket Al Mangoub nabij Zuwarah in Libië (32°54'N, 12°07'O).

Gepubliceerde studies over de trekwegen van Kleine Mantelmeeuwen in West Europa zijn eenduidig wat betreft het bestaan van een oostelijke (*Larus f. fuscus*; Kilpi & Saurola 1984) en een westelijke trekroute (*L. f. intermedius/graellsii*). Kube *et al.* (2000) illustreerden dat fraai met behulp van satellietregistraties: Deense vogels trokken westelijk en vervolgens via de westkust van Europa naar Noordwest Afrika, Finse vogels trokken zuidwaarts, via Israël naar Oost Afrika. Kleine Mantelmeeuwen uit Engeland, Duitsland, Nederland en België trekken allemaal min of meer door het in Fig. 1 gearceerde gebied naar hun overwinteringsgebieden (Harris 1962, Rock 2002, Van Waeyenberge *et al.* 2003, Ens *et al.* 2008). Nederlandse vogels blijken vaak 'stop-overs' te gebruiken in Zuid Engeland (waarnemingen niet weergegeven in Fig. 1) en Noord-Frankrijk (Ens *et al.* 2008). Uiteraard zijn er altijd uitzonderingen op de regel, die dan zelfs als dwaalgasten kunnen opduiken in bijvoorbeeld het Caribische gebied (Ebels 2002, Hayes *et al.* 2002). Ook de hier gerapporteerde Italiaanse, Algerijnse en Libische aflezingen vallen in de categorie 'uitzonderingen', met dat verschil dat er niet per se van dwaalgasten (verdwaalde vogels) sprake behoeft te zijn. Pütz *et al.* 2008 rapporteerden de routes van een enkel

exemplaar, in Denemarken van een satellietzender voorzien, dat in vijf achtereenvolgende seizoenen vanuit Denemarken via Nederland en Frankrijk of via de Balearen (Spanje) of over Sardinië (Italië) naar Noord-oost Algerije en weer terug migreerde. De waarnemings-inspanning wat betreft het zoeken naar gekleurde grote meeuwen verschilt aanzienlijk van gebied tot gebied en gerichte zoekacties naar Kleine Mantelmeeuwen in de centrale Middellandse Zee zouden dus best nog meer kleurringen kunnen opleveren.

Dankwoord – Overzichten zoals dit kunnen niet worden samengesteld zonder de medewerking van duizenden vrijwilligers verspreid over Europa die veel tijd steken in het aflezen van gekleurde meeuwen. In dit geval willen we de waarnemers in Italië (N. Cascianelli, A. Corso, M. Passalacqua, F. Pinos en K. Tabarelli), Algerije (Boudjéma Samraoui) en Libië (Hichem Azafaf) in het bijzonder bedanken. Daarnaast danken wij N. Cascianelli voor het gebruik van zijn fraaie foto en Harry Vercrujse voor aanvullende informatie.

Summary

A re-sighting in Italy in autumn 2009 of a Lesser Black-backed Gull colour-ringed at Vlieland (The Netherlands) in 2006 triggered the interest in cases of Dutch LBBGs seen in Italy. With 95% of all winter sightings south of 51°N in a narrow band to the SW of the ringing grounds (median direction of migration 207°, range 95°-219°), including the west of Belgium and France, the entire Iberian peninsula and the west coasts of Morocco and Mauritania, the five colour-ringed LBBGs in Italy were clearly off limits (Fig. 1, Table 1). Colour-ring programmes have frequently demonstrated how site-faithful wintering LBBGs actually are, and the fact that three LBBGs in Italy have been seen in two or even three different winter seasons suggests that these birds did not necessarily travel too far east by accident, but as a general, albeit individual pattern. Four further sightings are highlighted, roughly in the same unusual direction as the Italian records: a young bird ringed at Texel in 2006 and observed from Dec 2006 to Jan 2007 in Annaba, Algeria (36°55'N, 07°47'E), a young bird from Vlissingen-Oost (Zeeland) and an adult female captured in Moerdijk were both also seen in Annaba in 2007. Finally, the most easterly sighting of a Dutch ringed LBBG thus far, another bird from Moerdijk was ringed in 2007 and observed in the salinas Sebkheth Al Mangoub near Zuwarah (32°54'N, 12°07'E) in Libia. The existence of an eastern (L.f. fuscus) and a western flyway (L.f. intermedius/graellsii) is briefly discussed. The Italian, Libian and Algerian sightings do not fit in these general flyways, but these birds should perhaps not be considered as vagrants sensu stricto. A single satellite tagged case from Denmark was found to migrate via France over the Balearic islands or Sardinia towards and from NE Algeria at least in five consecutive seasons. An increase in observer effort in the central Mediterranean could thus result in a larger number of colour-ring reports of LBBGs from these areas.

Referenties

- Buijs R.-J. & T. Muusse 2007. Colour-ringed Herring Gulls (*Larus argentatus*) and Lesser Black-backed Gulls (*Larus fuscus*) at the Moerdijk Industrial zone (the Netherlands). *Aves* 44(3): 163-166
- Ebels E.B. 2002. Transatlantic vagrancy of Palearctic species to the Caribbean region. *Dutch Birding* 24: 202-209.
- Ens B.J., Bairlein F., Camphuysen C.J., Boer P. de, Exo K.-M., Gallego N., Hoyer B., Klaassen R., Oosterbeek K., Shamoun-Baranes J., Jeugd H. van der & Gasteren H. van 2008. Tracking of individual birds. SOVON-onderzoeksrapport 2008/10. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Harris M.P. 1962. Migration of British Lesser Black-backed Gulls as shown by ringing data. *Bird Study* 9: 174-182.
- Hayes F.E., G.L. White, M. Kenefick & H. Kilpatrick 2002. Status of the Lesser Black-backed Gull *Larus [fuscus] graellsii* in Trinidad and Tobago. *Atlantic Seabirds* 4(3): 91-100.
- Kilpi M. & Saurola P. 1984. Migration and wintering strategies of juvenile and adult *Larus marinus*, *L. argentatus* and *L. fuscus* ringed from Finland. *Ornis Fennica* 61: 1-8.
- Kube J., A.J. Helbig, R. Juvaste, K. Pedersen, C. Rahbek & P. Saurola 2000. Hop or jump: Autumn migration strategies of Lesser Black-backed Gulls *Larus fuscus* as revealed by satellite tracking. Poster presentation 7th Seabird Group Conference 2000, Wilhelmshaven, Germany. Accessed 8 September 2009 on internet http://www.cls.fr/documents/argos/wildlife/gulls_poster.pdf.
- Pütz K., A.J. Helbig, K.T. Pedersen, C. Rahbek, P. Saurola & R. Juvaste 2008. From fledging to breeding: long-term satellite tracking of the migratory behaviour of a Lesser Black-backed Gull *Larus fuscus intermedius*. *Ringling & Migration* 24: 7-10.
- Rock P. 2002. Lesser Black-backed Gull *Larus fuscus*. Wernham C. et al. (eds). The migration atlas: movements of the birds of Britain and Ireland: 365-368. T. & A.D. Poyser, London.
- Waeyenberge J. van, E.W.M. Stienen & H.J.P. Vercruyjsse 2003. Kleurringproject van Zilvermeeuw *Larus argentatus* en Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus* aan de Belgische kust: overzicht van algemene resultaten. *Natuur.oriolus* 68(3): 146-157.

Adresgegevens auteurs:

Kees (C.J.) Camphuysen & Arnold Gronert
Royal NIOZ, Postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel

Adriano Talamelli
via Resistenza 38A, San Giovanni in Marignano 47842 (Rimini) Italia

Roland-Jan Buijs
Buijs Eco Consult, Philips van Dorpstraat 49, 4698 RV Oud-Vossemeer

Peter de Boer & Kees Oosterbeek
SOVON, Rijksstraatweg 178, 6573 DG Beek-Ubbergen